

نُهو بابہ تانہی تاییہ تہ

بہ

نافرہ تی موسلمانہ وہ

لہ مانگی رہ مہزاندہ

لہ (بیست) بابہ ت پیکھاتوہ

السَّيْفُ

حَامِلُكَ مِنْ خَيْرِ الْجَنِيِّ

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

وَبَعْدُ:

ئەمە چەند پونکردنە ۋە يەككى كورتە دەربارەى ھەندىك بابەتى تايبەت بە ئافرىدە تان كە پىۋىستىيانە لە مانگى پەمەزانى پىرۆزدا يان لە پىش پەمەزان يان لە دواى پەمەزان، ۋە ئەم باسانە ئافرىدە تان پرسىياري دەكەن و دوبارە دەبىتە ۋە، ۋە بە كورتى باسم كردو ۋە، تاو ەكو ئاسان بىت إن شاء الله، ۋە خواى گەورە -سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى- تەنھا خوۋى دەتوانىت سود بگەيە نىت پىي.

بۆيە لە سەرەتادا دەلیم: زانراو ە كە پۆژووگرتن خوگرتنە ۋە يە لەو شتانەى پۆژوو بەتال دەكەنە ۋە بە ھەموو جۆرە كانىيە ۋە، لە دەرچوونى فەجرى پاستگۆ، تا خوړئاوا بوون، ۋە ديارنەمانى قورصى خوړ، ۋە لەم نىوانەدا ھەندىك بابەت پەيوەندى بە ئافرىدە تانە ۋە ھەيە ھوكمدان تىيدا زۆر پوون نىيە بۆيان، جا ئايە ئەمە دەچىتە ژيئە ۋە ي پۆژوو ەكەى بەتال دەبىتە ۋە يان نا؟ بۆيە باسكردنى ئەم بابە تانە پشتيوان بە خواى گەورە دەبىتە ھۆكارى ئەو ەى بەرچاو پوونى زياتر بدات بە ئافرىدە تان لەو بابە تانە.

بابەتى يەكەم: ئەو ەى لەم بابەتەدا باس دەكرىت ئەو ەيە كە: زانايان خيلافيان ھەيە لەسەر بينىنى مانگى يەك شەو ەى پەمەزان لەلايەن ئافرىدە تەو ە، ئەو ەى ئاشكرابىت لە وتەى زانايان ئەو ەيە: ئەگەر ئافرىدە مانگ ببينىت شايە تيدانەكەى ۋەردەگىرىت، ئەمە وتەى أبو حنيفەيە ۋە ھەنبەليە كانىش كارى پىدەكەن، ۋە لای شافعيە كانىش، ۋە بەلگە شيان ئەو ەيە ئەمە ھوكمىكى شەرعيە ۋە جىي دەبىتە ۋە لە بواری شايە تيدان، ۋە شايە تيدانى ئافرىدە تىش ۋەردەگىرىت ئەگەر عوزرىك نەبىت، يان بەلگە يەك يان گومانىك نەبىت لەسەر بەتالىتى شايە تيدانەكەى.

بابەتۈ دووھەم: ھەر ئافرىقە تەيىك پۇژوۋى قەرزى لەسەرىبوۋ ۋە پۇژوۋەكانى نەگرتەۋە تا نىۋەى شەعبان، ئەۋا دەتۋانىت بەپۇژوۋ بىت، ۋە ئەمە ناچىتە ژىر ئەۋ فەرموۋدەيەى پىغەمبەرى خوا ﷺ كە فەرموۋىيەتى: **"كاتىك گەيشتە نىۋەى شەعبان بەپۇژوۋ مەبن"**^(۱). لەبەرئەۋەى پۇژوۋى قەرزە، ۋە واجبىكە ۋە حەققىكە لەسەرى دەبىت بىگىتەۋە، پىش ئەۋەى پەمەزانىكى تر بىتەۋە.

بابەتۈ سى يەم: ھەر ئافرىقە تەيىك پۇژوۋى لەسەرىبىت ۋە نەگىتەۋە تا پەمەزانىكى تر دىت، ئەۋا لە دوو ھالەت تىناپەرىت:

يەكەم: پۇژوۋەكەى نەگرتوۋەتەۋە لەبەر ھۆكارىكى شەرى:

ئافرىقە تەيىك پۇژوۋەكەى شەكاندوۋە لە پەمەزاندا ۋە پۇژوۋەكەى نەگرتوۋەتەۋە تا پەمەزانىكى تر ھاتوۋەتەۋە، ئەۋا لە دوو ھالەت تىناپەرىت: يەكەم: ھۆكارىكى شەرى ۋە كو نەخۇشى، يان شىردان بە مندال، يان سىكىرى، يان سەفەر، ئەۋا بەپۇژوۋ دەبىت پىش ئەۋ پەمەزانە ۋە كەفارەتى لەسەرنىيە.

ھالەتۈ دووھەم: پۇژوۋەكەى نەگرتوۋەتەۋە بەبى ھۆكارىكى شەرى:

ئەۋا كەفارەتى دەكەۋىتە سەربەھۋى دواخستنى، ھەروەكو چۆن ابن عباس ۋە ابن عمر، ۋە أبو ھورەيرە (پەزىلەتلىك خەلىپە) فەتۋاىيان لەسەرداۋە، ئەۋا كەفارەتەش خواردى ھەزرىكە بۇ ھەر پۇژىك، ۋە واجبە لەسەرى لە دۋاى پەمەزان ئەۋا قەرزەنى بىگىتەۋە.

بابەتۈ چۈرەم: زانايان يەكەنگەن كە ئافرىقە تەيىك لە سورى مانگانە ۋە زەيستانىدا بوۋ ئەۋا پۇژوۋى لەسەرنىيە ۋە نۆيژىش ناكات، ۋە دروستىش نىيە پۇژوۋ بىگىت ۋە نۆيژىش ناكات، لەبەر فەرموۋدەى پىغەمبەرى خوا ﷺ: **"ئايە نازانىت كاتىك كە ئافرىقە تە سۈرى مانگانە نۆيژىش ناكات ۋە پۇژوۋ**

(۱) ھادىث صحيح: أخرجه أبو داود. سنن أبي داود (۲۳۳۷).

ناگرىت ^(۲) بۇيە دروست نىيە بۇ ئافرىقىدىكى كەلە سۈپى مانگانە ۋە زەستاندا

بىت پۇرۇش بىگىت يان نوپۇز بىكات، ۋە تاۋانبار دەبىت ئەگەر ئەنجامى بىكات.

بابەتى پىنجەم: ئافرىقىدىكى كەلە شەۋى پەمەزاندە لە سۈپى مانگانەدا بىت

پاشان پاك بىتتەۋە لە بەيانىيەكەيدا، ئايە ئەۋ پۇرۇش بەپۇرۇش دەبىت يان نا؟

بۇ نمونە: ئەگەر پاكبۇۋەۋە لە نىۋەپۇ ئايە خۇى دەگرىتتەۋە لە خواردن ۋە

خواردنەۋە تا ئىۋارە؟

پاستىرىن وتە لە وتەى زانايان ئەۋەيە كە خۇى ناگرىتتەۋە لە خواردن ۋە

خواردنەۋە، كە ئەمە مەزەبى مالكى ۋە شافىيە يە (پەحمەتى خويان

لىبىت) ۋە بەلگەشيان ئەۋەيە لە بنچىنەدا ئەستۋى پاكە ۋە تەكلىفى لەسەر

نىيە، مادەم كە دەبىت ئەۋ پۇرۇش بىگىتتەۋە، ئىتر چۇن دەبىت دەست

هەلبىگىت ئەۋ نىۋ پۇرۇش بەپۇرۇش بىت، ۋە ئەۋانەى دەلىن: دەست

دەگرىتتەۋە ۋە بەپۇرۇش دەبىت دەلىن: لەبەر پىزى ئەۋ مانگەيە، بەلام پاست

ئەۋەيە كە بەپۇرۇش نابىت، ۋە تەكلىف ناكەۋىتە سەرى ۋە دەست بىگىتتەۋە

لە خواردن ۋە خواردنەۋە كە ئەمە حوكمىكى زىادەيە ۋە پىۋىستى بە بەلگەيە،

ۋە لەسەردەمى پىغەمبەرى خوا ﷺ زۆربۇۋە ئەگەر حوكمىك هەبۇۋايە

لەسەرى ئەۋا پىغەمبەرى خوا ﷺ ئاگادارى دەدا.

بابەتى شەشەم: ئەگەر ئافرىقىدىكى لە پۇرۇش پەمەزاندە كەۋتە سۈپى

مانگانەۋە بە چەند دەقىقەيەك پىش خۇرئابۇۋون، ئەۋا پۇرۇش كەي بەتال

دەبىتتەۋە بە يەكەدەنگى زانايان، ۋە دەبىت ئەۋ پۇرۇش بىگىتتەۋە.

بابەتى حەۋتەم: جىماع كىردن لە پۇرۇش لە مانگى پەمەزان ئەۋا

پۇرۇش كە بەتال دەكاتەۋە، بە يەكەدەنگى زانايان، بەھەمان شىۋە كەسىك

مەنى خۇى بىننىتتەۋە بە ھەر شىۋەيەك ئەۋا پۇرۇش كەي بەتالە، كە ئەمەش

زانايان كۆ دەنگىن لەسەرى، ۋە قىسەى ئەۋ كەسەش ۋەرناگىرىت كە

پېچەوانەى ئەمە بلى چونكە پېچەوانەى ئىجماعى كردوو، ئەوەى كە جىماع دەكات بە ئەنقەست ئەوا كە فارەتەىكى قورس دەكەوئە سەرى، ئەویش ئازادکردنى كۆيلەيەكە يان دوو مانگ بە پۆژوو دەبەت لە سەرىەك، يان خواردنى شەست فەقیر بدات، لە سەرى ئەو تەرتیبەى كە باسكرا.

وە خىلاف ھەيە لە نىوان زانايان ئايە ئافرەتەكەش كە فارەت دەكەوئە سەرى يان نا؟ ياخود تەنھا كە فارەتەكە لە سەرى پياو بە تەنھا؟ ئەوەى ئاشكرابەت لە وتەى زانايان كە فارەت تەنھا لە سەرى پياو و لە سەرى ئافرەتەكە نىە، ئەگەرچى پتەوتر ئەوەيە كە ئافرەتەكەش كە فارەت بدات لە بەر بوونى بە ھىزى بەلگە، وە لە بەر ئەو خىلافە بە ھىزەى لە نىوان زانايان ھەيە^(۳).

بابەتى ھەشتەم: ھەر پياويك زۆر لە خىزانەكەى بكات بۆ جىماع كردن وە ئافرەتەكە نەتوانبەت بەرگى لە خۆى بكات، ئەوا نە پۆژوو كە دەگرەتەو وە نە كە فارەتەشى لە سەرى كە ئەمە راسترو تەواوترە لە وتەى زانايان، وە ئەمە مەزھەبى شافەى و أبى ثورو ابن المنذرو وە وتەيەكى ئىمامى ئەحمەدە (پەحمەتى خويان لىبەت) خواى گەورەش لە قورئاندا فەرموويەتى: ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾ [البقرة: ۲۸۶]. واتە: ئەى پەرورەدگار ھەر شەتەكە لە بىرمان كرد يان بە ھەلە كردمان تۆ لىمان مەگرە وە سزیمان مەدە لە سەرى. (تەفسىرى پېبەر، ئامادە كردنى: م. صلاح الدين عبدالكریم). وە پېغەمبەرى خواش ﷺ فەرموويەتى: "خواى گەورە لە سەرى ئوممەتەكەمى ھەلگرتوو: ھەلە، وە لە بىرچوون، وە ئەوەى كە بە زۆر پى بکرىت"^(۴).

بابەتى نۆيەم: ئەگەر كە سەك لە گەل خىزانى جىماعى كردو وا گومانى برد كە ھىشتا فەجرى بە يانى دەرنەچوو، پاشان بۆى دەرىكەوئە كە

(۳) كە فارەت ناكەوئە سەرى ئافرەتەكە، وەكو پوداوى (سەلمەى كۆپى صەخر - صحيح البخارى (۱۸۳۴)). - وەرگىر.

(۴) حديث صحيح: أخرجه ابن ماجه. سنن ابن ماجه (۲۰۴۵).

فەجر دەرىچىسى، ئەھۋال قەزىكىرىنىڭ دەرىجىسى، ۋە كەڭلىكىنىڭ دەرىجىسى
ئىيە كە ئەمەش مەزھەبى شافىئىيە (پەخمەتلى خەۋى لىيىت)، لەبەرئەۋەي
لە بىنچىنەدا ھېشتا شەۋ تەۋاۋ نەبوۋە.

بابەتلى دەپھەم: ئەگەر -جىماع- يان كىرد ۋە ھەردىۋىكىيان ۋا گۇمانىيان
بىرد خۇر ئاۋابوۋە، دىۋىي بۇيان پۈۈن بوۋەۋە خۇر ئاۋا نەبوۋە ئەۋا دەپىت
ئەۋ پۇژە قەزا بىكەنەۋە، بەلام كەڭلىكتىن لەسەرنىيە، لەبەرئەۋەي لە
بىنچىنەدا ھېشتا پۇژ تەۋاۋ نەبوۋە، كە وتمان كەڭلىكتىن لەسەرنىيە؛
لەبەرئەۋەي غوزرىيان ھەيە چۈنكە بە دەستى ئەنقەست نەيان وىستوۋە
بىرپىزى بىكەن بەرامبەر ئەۋ مانگە، ئەمە ئاشكراترە، ۋاللە اعلم.

بابەتلى يانزە: ئەگەر ئافرىقە تەرمىنى ھەستى بە ئازارى سۈپى مانگانەكەي
كىرد لە پۇژدا، ئەۋا بەردەۋام دەپىت لەسەر پۇژوۋەكەي، ھەرچەندە
ئازارەكەي زىاد بىكات، لەبەرئەۋەي ھېشتا نەكەۋتوۋەتە سۈپى مانگانەۋە،
يان خۇيىنى نەبىنىۋە.

بابەتلى دوانزە: ئەگەر ئافرىقە تەرمىنى پىش دەركەۋتىنى فەجر لە سۈپى
مانگانە پاك بوۋەۋەۋە خۇشوشتنەكەي خىستە دىۋى دەركەۋتىنى فەجر، ئەۋا
پۇژوۋەكەي دروستە، ۋە ئەمە قىياس دەكرىتە سەر لەشگرانى، لەبەرئەۋەي
پىغەمبەرى خەۋا ﷺ لەشگران دەبوۋ لە شەۋداۋ دەخەۋت، پاشان دىۋى
فەجر (پىش نوپىزى بەيانى) خۇي دەشوشتە غوسلى دەردەكىرد.

بابەتلى سىانزە: ئەگەر كەسىك پۇژوۋى شىكاند لە ناۋ مانگى پەمەزان
لەبەر غوزرىكى شەرى پاشان چوۋە ناۋ مانگى شەۋال، ئايە بۇي ھەيە
سۈننەتەكە بىگىت پىش پۇژوۋە قەرزەكەي يان دروست ئىيە بۇي؟

زانايان خىلافيان ھەيە، پەسەندىرو پتەۋتر ئەۋەيە كە ۋاجبەكە
دەگرىت پىش پۇژوۋە سۈننەتەكە، ۋاجب پىش دەخىت بەسەر سۈننەتدا
لەگەل بوۋنى تۈۋا.

بابەتلى چۈاردە: ئەگەر ئافرىقە تەرمىنى پۇژوۋى نەگرت بەھۇي شىرپىدانى بە

مىندال يان سىكىرى، تەھى تەھەۋى زانايان ئەھەيە كە ويىستى خۇيەتى
پۇژۇۋەكە دەگىتەۋە يان خوارىن دەدات بە فەقىر كە بۇ ھەر پۇژۇك
خوارىنى فەقىرىكە، ۋە بەلگەش لەسەر ئەۋە فەتۋاى ابن عباس ۋ ابن عمر
(پەزەي خۋايان لىيىت) ۋە ھىچ سەھابەيەكى تر (پەزەي خۋايان لىيىت)
پىچەۋانەي ئەمەيان نەۋتۋە.

بابەتى پانزە: دروستە بۇ پىۋوژن ماچى يەكتر بىكەن لە كاتى
بە پۇژۇۋوون بەلام ئەمىن بن لە فەيتنە، زىان نەدات لە پۇژۇۋەكەيان، كە
ئەمە لە فەرمۇدەي دايكى باۋەپداران عائىشە (پەزەي خۋاى لىيىت) باسى
پىغەمبەرى خوا ﷺ دەكات دەفەرمۇيىت: "پىغەمبەرى خوا ﷺ لە
خىزانەكانى نزيك بوۋتەۋە لە كاتى بە پۇژۇۋو بوۋنىدا"^(۵) مەبەست پىيى
بەريەك كەۋتنو دەست لە يەكدانە.

بابەتى شانزە: كاتىك ئافرىقەتىك پاك بوۋەۋە لە زەيستانى پىش چل پۇژ
لە مانگى پەمەزان، ئەۋا دەبىت بە پۇژۇۋو بىت؛ لەبەرئەۋەي پەندۋەرگرتن بە
كۆتايى ھاتنە بە خۇيىنەكە، بۇيە ۋاجبە بە پۇژۇۋو بىت، بەلام ئەگەر خۇيىن
بەردەۋام بوۋ لەسەرۋى چل پۇژۇۋە، لە ناۋ مانگى پەمەزان؛ ئەۋا ۋاجبە
خۇيى بىشۋات لە چل پۇژۇۋەكە، لەبەرۋتەي ئوم سەلەمە (پەزەي خۋاى
لىيىت) لەسەر ئەمە، چۈنكە چل پۇژۇۋو كۆتايى زەيستانى يەۋ لەۋە زىاترنىە.

بابەتى ھەقدە: بەكارھىننى كىل ۋ بۇن ۋ بخورۇ ئەۋانەي بۇ جوانكارى
بەكاردىت پۇژۇۋو بەتال ئاكەنەۋە لەسەرۋتەي تەۋاۋ؛ لەبەرئەۋەي ھىچ

(۵) أخرجه مسلم. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: "كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُقْبَلُ وَيُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ وَكَانَ أَمْلَكُكُمْ لِزَيْبِهِ." رواه البخاري (۱۹۲۷)، ومسلم (۱۱۰۶).

ۋاتە: پىغەمبەرى خوا ﷺ ماچى خىزانەكانى دەكردو بە پۇژۇۋو بوۋ، ۋە لىيان نزيك دەبوۋەۋەۋ بە پۇژۇۋو بوۋ،
بەلام لە ھەمۇتان زىاتر تۋاناي ھەبوۋ بەسەر خۇيدا.

بەلام كەراھەتى ھەيە بۇ كەسىك بترسىت لە خۇي كە توشى جىماع بىت يان ئاۋى بىتەۋە. ۋە وتراۋە: بە ھەموو
شېۋەيەك كەراھەتى ھەيە ۋ نابىت ئەۋەي پىغەمبەرى خوا ﷺ بىكرىتە قىاس، چۈنكە تۋاناي ھەبوۋە بەسەر
خۇيدا. (مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المفاتيح: رقم الحديث: (۲۰۰۰)). (ۋەرگىي).

بەلگەيەكى راست لەسەرى نەھاتوۋە كە پۇژوۋ بەتال بىكاتەۋە، ۋە بەكارھىنانى كل دەكرىتە چاۋ نەك لە شوينىك بىكرىت كە شوينى خواردن بىت.

بابەتى ھەژدە: ئافرەتان بەزۆرى پىشكىنىنى بۆرىچكەى منالان ئەنجام دەدەن، ۋە ئەمە لەسەر وتەى تەۋاۋ ئەۋەيە كە پۇژوۋ ناشكىنىت ۋە كارىگەرى نىيە لەسەر پۇژوۋەكەى، لەبەرئەۋەى ئەمە ۋەكو جىماع نىيە.

بابەتى نۆزدە: دروستە بۆ ئافرەت كە تامى خواردن بىكات بىئەۋەى بىچىتە قورگى يەۋە، چونكە كە گەيشتە قورگى ئەۋا پۇژوۋەكەى بەتال دەبىتەۋە، ۋە بەلگەش لەسەر ئەۋەى تامكىردنى خواردن پۇژوۋ ناشكىنىت ۋەكو ئاۋ لە دەم ۋەردان و لوت ۋەردانە لە كاتى دەستىۋىژدا؛ چونكە ئەۋانە پۇژوۋ ناشكىنن.

بابەتى بىست: كەپراھەتى ھەيە كە ئافرەت دەرمان بەكاربىيىت بۆ ئەۋەى توشى سورى مانگانە نەبىت تا پۇژوۋەكەى بىكرىت، ئەگەر ئەۋەى كرد پۇژوۋەكەى تەۋاۋە، ئەگەر خويىن نەبىيىت، ۋە ھىچى لەسەر نىە.

ئەم بابەتانەم باس كرد بە كورتى كە تايىبەتە بە ئافرەتى مۇسلمانەۋە لە مانگى پەمەزان.

داۋا دەكەم لە خۋاى گەۋرە سود بە ئافرەتانى مۇسلمانان بگەيەنىت ۋە سودەكەى بۆ ھەموۋان بىت، خۋاى گەۋرە بەخشندە ۋ خاۋەن چاكەيە.

۴ رمضان ۱۴۴۱ كۆچى - ۵۹ رگىل